

УДК 338.2:330.341

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-4-15>

Дмитро Олександрович КОТЕЛЕВЕЦЬ,

канд. екон. наук, докторант,
Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая
ORCID ID: 0000-0001-7778-6038

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Державне регулювання економіки є невід'ємним компонентом розвитку національних господарств усіх розвинутих країн. Наявність можливостей у органів державної влади впливати на моделі поведінки економічних суб'єктів дозволяє забезпечити гармонійний розвиток національного господарства, підтримуючи різні його сфери та галузі.

Державне регулювання економіки – це складна система, яка у своєму ядрі є сталим об'єктом, що невіддільно пов'язаний із розвитком економічних відносин у суспільстві. Проте в різних умовах економічного розвитку країн така система може набувати й різних особливостей та специфічних рис. При цьому в будь-якому випадку ефективність функціонування такої системи є об'єктивно важливою складовою забезпечення розвитку економічних відносин. Саме це зумовлює важливість проведення нових наукових досліджень у цьому напрямку.

У статті представлені наукові результати теоретичного дослідження визначення сутності категорії «державне регулювання економіки». Встановлено, що ця дефініція є невід'ємною складовою економічної науки, а саме регулювання, що здійснюється органами державної влади, невід'ємною складовою розбудови національного господарства. Для конкретизації змісту зазначеної категорії у статті розглянуто зміст таких понять як «регулювання», «державне регулювання». встановлено, що роль державного регулювання в розвитку суспільних систем є надважливою і безальтернативною з позиції забезпечення їх ефективного і стабільного функціонування. Результати проведеного аналізу наявних у наукових роботах концепцій до

розгляду сутності державного регулювання економіки дозволили виокремити значну їх кількість, встановити наявність поліваріантності в поглядах учених на зміст та природу такого регулювання. У підсумку було виокремлено окремі підходи до розгляду сутності державного регулювання економіки, а саме: системний підхід, комплексний підхід, функціональний підхід, поведінковий підхід. Також описано зміст зазначених підходів, визначено вчених, які є їхніми прихильниками. Особливу увагу приділено конкретизації особливостей державного регулювання економіки як наукової економічної категорії.

Ключові слова: регулювання, державне регулювання; державне регулювання економіки, національна економіка, системний підхід.

Dmytro KOTELEVETS

PhD (Economics), Doctoral Student (Economics),
IHE «Academician Yuriy Bugay
International Scientific and Technical University»

THEORETICAL ASPECTS OF THE IMPLEMENTATION OF STATE REGULATION OF THE DEVELOPMENT OF ECONOMIC SYSTEMS

State regulation of the economy is an integral component of the development of national economies of all developed countries. The availability of opportunities for state authorities to influence the behavior patterns of economic subjects allows for the harmonious development of the national economy, supporting its various spheres and industries.

State regulation of the economy is a complex system, which at its core is a stable object that is inseparably connected with the development of economic relations in society. However, in different conditions of economic development of countries, such a system can acquire different features and specific features. At the same time, in any case, the effectiveness of the functioning of such a system is an objectively important component of ensuring the development of economic relations. This determines the importance of conducting new scientific research in this direction.

The article presents the scientific results of a theoretical study of the definition of the essence of the category «state regulation

of the economy». It has been established that this definition is an integral component of economic science, namely regulation carried out by state authorities, an integral component of the development of the national economy. To specify the content of the specified category, the article considers the content of such concepts as «regulation», «state regulation». it was established that the role of state regulation in the development of social systems is paramount and irreplaceable from the point of view of ensuring their effective and stable functioning. The results of the analysis of the concepts available in scientific works for consideration of the essence of state regulation of the economy made it possible to single out a significant number of them, to establish the presence of polyvariance in the views of scientists on the content and nature of such regulation. As a result, separate approaches to the consideration of the essence of state regulation of the economy were singled out, namely: systemic approach, complex approach, functional approach, behavioral approach. The content of these approaches is also described, scientists who are their supporters are identified. Particular attention is paid to the specification of the peculiarities of state regulation of the economy as a scientific economic category.

Keywords: *regulation, state regulation; state regulation of the economy, national economy, systemic approach.*

Постановка проблеми. Державне регулювання економіки є невід'ємним компонентом розвитку національних господарств усіх розвинутих країн. Сьогодні неодноразово вченими було доведена важливість такого регулювання, доцільність втручання органів державної влади в господарські відносини з метою формування умов для їхнього розвитку. У межах історії економічної думки фактично в кожному з напрямів економічної теорії науковцями тією або іншою мірою розглядалися питання втручання в економічні відносини, створення умов для розвитку окремих галузей, секторів економіки, підтримки реалізації товарів, послуг у різних частинах світу. Проте саме у ХХ ст. стало зрозуміло, що без державного втручання в діяльність економічних суб'єктів забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток країн дуже складно. Однак у подальшому було не один раз підтверджено, що і при активному використанні механізмів такого регулювання уникнути кризових явищ в економічних системах неможливо. Саме наяв-

ність можливостей у органів державної влади дає змогу значно мінімізувати втрати від настання таких криз, підтримати окремі, найбільш постраждалі категорії громадян, типи економічних суб'єктів.

Державне регулювання економіки – це складна система, яка у своєму ядрі є сталим об'єктом, який невіддільно пов'язаний із розвитком економічних відносин у суспільстві. Проте, в різних умовах економічного розвитку країн така система може набувати різних особливостей та специфічних рис. При цьому в будь-якому випадку ефективність функціонування такої системи є об'єктивно важливою складовою забезпечення розвитку економічних відносин.

Відповідно враховуючи надзвичайну важливість державного регулювання для розвитку економічних систем різних типів, нині ці питання активно вивчаються науковцями в усьому світі. Насамперед науковці намагаються обґрунтувати роль держави в розвитку таких систем, враховуючи специфічні риси їх функціонування. Також важливими є питання пошуку меж державного втручання в економічні процеси та початок роботи ринкових механізмів. При цьому в різних країнах державне регулювання повинно враховувати історичні, ментальні, культурні особливості розвитку окремих територій, держав та регіонів. Отже, державне регулювання економіки як об'єкт наукового пізнання є актуальним питанням для постійного поглиблення нових теоретичних та прикладних положень формування і здійснення такого регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державного регулювання економічних систем розглядаються в значній кількості наукових робіт таких авторів, як В. Адамовська, О. Бородін, А. Вікнянська, В. Геєць, О. Гонта, М. Горинь, М. Дубина, А. Дякон, М. Ждан, О. Кахович, С. Котельбан, О. Кундицький, А. Мельник, В. Мельник, І. Михасюк, П. Нікіфоров, В. Приходько, О. Сенишин, А. Стельмашук, О. Тарнавська, О. Чечель, К. Шапошников, Р. Шабанов, Л. Швайка, Р. Южека та ін.

Суто теоретичним питанням функціонування системи державного регулювання економіки, обґрунтуванням змісту та опису природи такого регулювання присвячені наукові праці О. Гарагонич, Л. Головка, Л. Дідківська, А. Жаворонка, Д. Миргородський, К. Окаянюк, Г. Третяк, О. Трофимчук та ін.

Виділення невіршених частин загальної проблеми. Попри численні напрацювання науковців у частині обґрунтування теоретичних, методологічних та прикладних положень здійснення державного регулювання економіки, актуальним, враховуючи складність такого регулювання, його багатоаспектність, залишаються питання розширення концептуальних положень формування та реалізації зазначеного типу регулювання для розвитку економічних систем.

Постановка завдання. Метою статті є поглиблення теоретичних положень здійснення державного регулювання розвитку економічних систем у частині уточнення сутності такого регулювання та конкретизації його змістовних ознак.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання економіки дійсно є важливою складовою розвитку не лише господарських відносин, але й не завжди явно, опосередковано впливає і на розвиток інших соціальних систем [4; 27]. Світова економічна думка, визначаючи сутність державного регулювання економіки, у широкому розумінні поняття державного регулювання економіки трактує як державне втручання; у звуженій інтерпретації в поняття державного регулювання включають лише адміністративно-правову регламентацію підприємницької діяльності, що не відображає повною мірою сутність процесів державного регулювання [10]. Погоджуємося з цією позицією і саме тому поділяємо думку Г. Третяк, яка зауважує, що «державне регулювання економіки – це створення приблизно однакових стартових умов для формування, становлення і розвитку індивідуума незалежно від його соціального походження і майнового стану (доступу до середньої, вищої освіти, медичного забезпечення, юридичного захисту), а також забезпечення функціонування непривабливих для приватного капіталу галузей, які, проте, потрібні суспільству» [24, с. 17].

Проведемо аналіз сутності державного регулювання економіки як однієї з можливих форм втручання органів державної влади в розвиток суспільних систем. Спочатку розглянемо сутність таких понять, як «регулювання», «державне регулювання» і з урахуванням отриманих результатів конкретизуємо зміст державного регулювання економіки.

Регулювання є одним із ключових процесів у системі впливу одних об'єктів на діяльність інших. Поняття «регулювання» похо-

дить із латини та означає «підпорядкування певному порядку» [10]. В Академічному словнику української мови регулювання розглядається як похідне явище від слова «регулювати» – впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі [20].

Державне регулювання можна розглядати з декількох позицій. У Фармацевтичній енциклопедії надано таке трактування сутності державного регулювання – сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ та організацій на розвиток суспільного способу виробництва з метою стабілізації та пристосування до умов, що змінюються [26].

Наприклад, Н. Саніахметова зазначає, що державне регулювання – це заснована на законодавстві одна з форм державного впливу на економіку шляхом встановлення та застосування державними органами правил, спрямованих на коригування економічної діяльності фізичних та юридичних осіб, що підтримується можливістю застосування правових санкцій у разі їх порушення [18, с. 17].

Г. Смолин вважає, що державне регулювання – це комплекс форм і засобів централізованого впливу на розвиток економічних суб'єктів і процесів з метою стабілізації та пристосування існуючої економічної системи до умов, що змінюються, зокрема пристосування економічних відносин і господарського механізму до заходів та потреб розвитку продуктивних сил [21, с. 17].

Д. Миргородський вважає, що державне регулювання – це процес управлінського впливу держави на стан окремих сегментів ринку (реального ринку, грошового ринку, ринку праці, зовнішньоекономічного сегмента) за рахунок зміни мікро- і макроекономічних параметрів з метою досягнення збалансованого зростання (економічного зростання при повній зайнятості всіх факторів) економічної системи. Отже, державне регулювання – це система заходів держави для забезпечення виконання всіх своїх функцій [14, с. 92]. Погоджуємося з позицією Д. Миргородського, що державне регулювання є не тільки відносинами, їх системою, яка виникає з метою впливу на діяльність виключно економічних суб'єктів. Фактично в межах сучасного суспільства органи державної влади мають здатність впливати на функціонування всіх без винятку суспільних систем, використовуючи спектр різних методів і інструментів. Проте не завжди мета та-

кого регулювання полягає у впливі на функціонування і розвиток господарських процесів. Наприклад, одним із видів державного регулювання є правове регулювання, яке, з одного боку, є невід'ємною складовою регулювання економічних відносин, але також охоплює і інші суспільні системи, які також на основі такого регулювання мають здатність розвиватися.

Враховуючи представлені положення щодо трактування сутності поняття «державне регулювання», розглянемо також особливості реалізації такого регулювання в економічних системах та конкретизуємо його зміст.

Сьогодні в науковій літературі можна зустріти значну кількість наукових підходів до розгляду сутності державного регулювання економіки. Враховуючи, що таке регулювання пов'язане з розвитком усіх без винятку економічних систем, то відповідно існує значна кількість наукових робіт у цьому напрямку, в межах яких конкретизуються змістовні та онтологічні ознаки такого регулювання. У значній кількості наукових праць вчені досліджують виключно особливості використання окремих елементів державного регулювання економіки для розвитку конкретних економічних систем. Саме тому в науковій літературі трапляються такі поняття, як «державне регулювання інноваційної діяльності», «державне регулювання підприємницької діяльності», «державне регулювання господарської діяльності», «державне регулювання розвитку регіонів» і т. ін.

Виокремлення та систематизація наукових концепцій до розгляду сутності категорії «державне регулювання економіки» дозволило при їх детальному розгляді конкретизувати основні підходи до трактування змісту такого регулювання. Розглянемо сутність таких підходів детальніше.

1. Системний підхід – сутність цього підходу полягає у розгляді державного регулювання економіки як цілісної системи, яка складається зі структурних компонентів, які в поєднанні визначають онтологічну природу такого регулювання.

У табл. 1 представлено окремі підходи щодо трактування зазначеного виду регулювання з використанням системного підходу.

Таблиця 1. Наукові концепції розгляду сутності «державного регулювання економіки» на основі застосування системного підходу

Сутність трактування	Джерело
1	2
<p>Державне регулювання економіки – система заходів задля здійснення підтримуючої, компенсаційної та регулюючої діяльності держави, спрямована на створення нормальних умов ефективного функціонування ринку та вирішення складних соціально-економічних проблем розвитку національної економіки і всього суспільства [5, с. 22].</p>	<p>Дідківська Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки: навч. посіб. перероб. Київ: Знання-Прес, 2002. 214 с.</p>
<p>Державне регулювання економіки – система типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, які здійснюються уповноваженими державними установами і спрямовані на скерування суб'єктів господарської діяльності в напрямі, необхідному для досягнення потрібного соціально-економічного результату [29, с. 87].</p>	<p>Шабанов Р., Ждан М. Щодо поняття господарсько-правових засобів державного регулювання економіки за законодавством України. Підприємство, господарство і право. 2016. № 11. С. 84–88.</p>
<p>Державне регулювання господарської діяльності в ринковому господарстві можна визначити як систему типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, які здійснюються уповноваженими державними установами і спрямовані на скерування суб'єктів господарської діяльності в напрямі, необхідному для досягнення необхідного соціально-економічного результату [3, с. 36].</p>	<p>Гарагонич О.В. Теоретичні питання державного регулювання господарської діяльності. Збірник матеріалів I Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції, з 10 лютого 2010 р. Луганськ. 2010 р. С. 35–40.</p>
<p>Державне регулювання економіки як система – це сукупність стандартних цілеспрямованих заходів і процедур, які систематично ініціюють, запроваджують і здійснюють у соціально-економічній системі на локальному, регіональному, національному і глобальному рівнях у державі для забезпечення умов ефективного функціонування і розвитку економічної системи [19, с. 12].</p>	<p>Сенишин О. С., Горинь М. О., Кундицький О. О. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. 334 с.</p>

Кінець табл. 1

1	2
Державне регулювання економіки – це системне втручання державних органів влади за допомогою різних методів та інструментів задля забезпечення виконання всіх своїх функцій та розвитку основних економічних процесів з метою забезпечення позитивних соціально-економічних результатів [23, с. 232].	Тарнавська О. Б. Особливості державного регулювання в умовах трансформації економіки України. Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького. 2016. Т. 18, № 2 (69). С. 230-233.
Державне регулювання економіки в умовах ринкового господарства – це система типових заходів законодавчого, виконавчого та контрольного характеру, здійснюваних державними органами та громадськими організаціями з метою стабілізації та пристосування існуючої соціально-економічної системи до змінних умов [17].	Приходько В. П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 15. С. 6-8.

Джерело: складено автором

2. Комплексний підхід – розгляд державного регулювання економіки як сукупності окремих компонентів, а саме методів, інструментів, важелів та принципів їх використання. Приклади застосування такого підходу до трактування зазначеного виду регулювання представлені в табл. 2.

Таблиця 2. Наукові концепції розгляду сутності «державного регулювання економіки» на основі застосування комплексного підходу

Сутність трактування	Джерело
1	2
Державне регулювання є засобом забезпечення рівноваги економіки країни загалом та сталого розвитку окремих територій зокрема [13, с. 88].	Мельник В. В. Державне регулювання господарської діяльності в умовах сучасної економічної політики України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 23. С. 88-90.
Державне регулювання економіки – це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу держави на розвиток суспільного способу виробництва (в т.ч. продуктивних сил, техніко-економічних, організаційно-економічних та соціально-економічних відносин) для його стабілізації та пристосування до умов, що змінюються [1].	Адамовська В. С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напрямку економічної політики в сучасних умовах господарювання. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 4.

1	2
<p>Державне регулювання економіки є втручанням держави в економіку з використанням сукупності різноманітних важелів, інструментів, які надають їй можливість забезпечити нормальні умови функціонування ринкового механізму та домагатись розв'язання економічних і соціальних проблем» [12].</p>	<p>Мельник А. Ф. Національна економіка. Київ: Знання, 2011. 463 с.</p>
<p>Державне регулювання – сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ та організацій на розвиток суспільного способу виробництва з метою стабілізації та пристосування до умов, що змінюються [26].</p>	<p>Фармацевтична енциклопедія. URL: https://www.pharmacencyclopedia.com.ua</p>
<p>Державне регулювання – це комплекс заходів держави, спрямованих на скерування суб'єктів економічної діяльності в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади й управління цілей [15, с. 8].</p>	<p>Михасюк І. Р., Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: гідручник. Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО «В.М. Піча», 2006. 220 с.</p>
<p>Державне регулювання економіки в умовах ринкового господарства являє собою систему типових заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, здійснюваних правомочними державними установами та суспільними організаціями з метою стабілізації та пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінилися [22, с. 27].</p>	<p>Стельмашук А. М. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Тернопіль: ТАНГ, 2000. 315 с.</p>
<p>Державне регулювання економіки – це комплекс заходів держави, спрямованих на скерування поведінки суб'єктів господарювання в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади цілей [24, с. 17].</p>	<p>Третяк Г. С., Бліщук К. М. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посіб. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 128 с.</p>

Джерело: складено автором

3. Функціональний підхід – сутність підходу полягає в розгляді державного регулювання економіки як однієї з функцій держави, яка повинна виконуватися для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. Прихильником такої концепції є, наприклад, О. Бородін, який зазначає, що «державне регулювання економіки – забезпечення динамічного економічного

зростання в середньостроковій перспективі, а в довгостроковому плані підвищення конкурентоспроможності країни у світовому господарстві» [2]. О. Чечель зауважує, що «державне регулювання економіки – важлива функція державного управління... Основною метою такого регулювання є забезпечення сприятливих умов для сталого економічного розвитку та подальшого економічного зростання в Україні, досягнення соціальної стабільності, підвищення рівня глобальної конкурентоспроможності країни» [28].

4. Поведінковий підхід – концепція, за якою державне регулювання економіки розглядається як певна діяльність органів державної влади, сутність якої зводиться до здійснення ними впливу на функціонування і розвиток інших економічних суб'єктів, тобто їх економічної поведінки з метою досягнення очікуваних результатів. У табл. 3 представлено концепції розгляду сутності державного регулювання економіки з позиції поведінкового підходу.

Таблиця 3. Наукові концепції розгляду сутності «державного регулювання економіки» на основі застосування поведінкового підходу

Сутність трактування	Джерело
1	2
Державне регулювання економіки є діяльністю держави, що здійснюється за допомогою наявних у неї інструментів та з метою цілеспрямованого впливу на структурні складові економіки країни та їх динаміку, відповідно до поставлених цілей [25, с. 206].	Трофимчук О. А. Державне регулювання економіки: теоретичне переосмислення у XXI ст. Економіка та держава. 2020. № 6. С. 206-212.
Державне регулювання економіки – це сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників ринкових відносин із метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики [9].	Кахович О. О., Южека Р. С. Особливості державного регулювання економіки. Актуальні проблеми держави і права. 2015. Вип. 75. С. 119-126.
Державне регулювання національної економікою – це діяльність влади щодо встановлення стратегічних та тактичних цілей розвитку країни в умовах глобалізаційних процесів, за допомогою розроблення відповідної політики та інструментів, механізму її реалізації [16, с. 944].	Окаянюк К. М. Державне регулювання національної економіки: теоретичні аспекти. Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 25. С. 943-947.

Кінець табл. 3

1	2
<p>Державне регулювання економіки – діяльність держави з підтримання стабільності відтворення та забезпечення умов для розвитку економіки і є однією з основних форм участі держави в економіці, що полягає у її впливі на розподіл ресурсів і доходів, темпи економічного розвитку та рівень добробуту населення країни [6].</p>	<p>Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua</p>
<p>Державне регулювання економіки – прямиий або непрямиий вплив державних органів, спрямований на ефективне функціонування економіки країни в цілому і зміну поведінки господарюючих суб'єктів зокрема з метою досягнення пріоритетних соціально економічних завдань [11, с. 116].</p>	<p>Котельбан С. В. Сутність, методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності. Економіка та держава. 2017. № 4. С. 115-118.</p>

Джерело: систематизовано автором

Таким чином, розглянувши окреслені вище підходи, на наше переконання, державне регулювання економіки як об'єкт дослідження варто розглядати як цілісну систему, яка складається з відповідних, притаманних їй онтологічно компонентів, які взаємодіють між собою, реалізуючи базові функції такого регулювання, забезпечуючи досягнення його мети. Розгляд державного регулювання економіки як системи також дозволяє більш глибоко зрозуміти особливості такого регулювання, складність його формування і реалізації. Конкретизацію сутності системи державного регулювання економіки свідомо в межах цієї статті не будемо надавати, оскільки здійснення цього вимагає проведення додаткових наукових досліджень.

Проте аналіз різних підходів до розгляду змісту державного регулювання економіки дозволила виокремити такі змістовні ознаки такого виду регулювання:

- обов'язковість для розвитку – державне регулювання економіки є обов'язковим елементом забезпечення розвитку економічних відносин у межах національного господарства, стимулювання господарської поведінки економічних суб'єктів з метою формування умов для їх активного та стабільного функціонування;
- цілеспрямована детермінація – державне регулювання економіки спрямоване на розвиток тих або інших економічних

систем і полягає у здійсненні органами державної влади та іншими інститутами цілеспрямованого впливу на умови такого розвитку;

- суб'єктна взаємодія – державне регулювання економіки це сукупність інструментів, за допомогою яких можна впливати на економічну діяльність, проте, в будь-якому випадку таке регулювання відбувається на основі не виключно директивної взаємодії між органами державної влади та суб'єктами господарювання, а досить часто і на основі взаємовигідної кооперації;
- системний характер – державне регулювання економіки з позиції системного аналізу є складною, багатокомпонентною системою, якій притаманні всі риси системності;
- процесний вимір – державне регулювання економіки – це діяльність, процес впливу на економічних суб'єктів з метою формування бажаної моделі їх економічної поведінки та ін. [7; 8; 30].

Висновки. У статті досліджено сутність категорії державне регулювання економіки. Зокрема встановлено, що окреслена дефініція є важливою складовою економічної науки, а саме регулювання, що здійснюється органами державної влади, невід'ємною складовою розбудови національного господарства. Для конкретизації змісту зазначеної категорії у статті розглянуто зміст таких понять як «регулювання», «державне регулювання». Результати ґрунтовного аналізу наявних у наукових роботах підходів до розгляду сутності державного регулювання економіки дозволили виокремити значну кількість таких підходів, встановити наявність поліваріантності в поглядах вчених на зміст та природу такого регулювання. У підсумку було виокремлено окреслені підходи та проведено їх систематизацію, а саме ідентифіковано наступні основні концепції розгляду сутності державного регулювання економіки: системний підхід, комплексний підхід, функціональний підхід, поведінковий підхід. Також описано зміст зазначених підходів, визначено вчених, які є їх прихильниками.

Перспективою подальших досліджень є дослідження сутності державного регулювання економіки на основі використання системного підходу, розгляду такого регулювання як складної системи взаємопов'язаних елементів, якій притаманні власні властивості, принципи функціонування та розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамовська В. С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напрямку економічної політики в сучасних умовах господарювання. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1063>.

2. Бородін О. Д. Еволюція теоретичних основ державного регулювання економіки. *International Scientific Journal*. 2015. № 8. С. 96-100.

3. Гарагонич О.В. Теоретичні питання державного регулювання господарської діяльності. *Збірник матеріалів I Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції*, 10 лютого 2010 р. – Луганськ, 2010. С. 35–40.

4. Гонта О. І., Дубина М. В., Пілевич Д. С. Формування комплементарної інвестиційної політики України: виклики глобалізації та вимоги економічної безпеки : монографія. Чернігів : Чернігівський державний інститут економіки і управління, 2013. 184 с.

5. Дідківська Л. І., Головка Л. С. Державне регулювання економіки: навч. посіб. перероб. Київ : Знання-Прес, 2002. 214 с.

6. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua>.

7. Жаворонок А. В., Холявко Н. І. Становлення малого і середнього підприємництва у забезпеченні соціально-економічного розвитку національної економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 59-1. С. 62-67.

8. Жаворонок А., Марич А. Теоретичні основи розвитку інноваційного підприємництва у національній економіці. *Економічний дискурс*. 2020. Вип. 4. С. 104-110.

9. Кахович О. О., Южека Р. С. Особливості державного регулювання економіки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2015. Вип. 75. С. 119-126.

10. Колісник Г. М. Сутність державного регулювання в політиці сприяння управління витратами підприємництва. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 4. С. 88-92. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22911/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%9C%D0%A3%D0%9A%D0%90%D0%A7%D0%95%D0%92%D0%9E.pdf>.

11. Котельбан С. В. Сутність, методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності. *Економіка та держава*. 2017. № 4. С. 115-118.

12. Мельник А. Ф. Національна економіка. Київ : Знання, 2011. 463 с.
13. Мельник В. В. Державне регулювання господарської діяльності в умовах сучасної економічної політики України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 88-90.
14. Миргородський Д. Ю. Теоретичні підходи до дефініції поняття «державне регулювання економіки». *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2012. № 49. С. 90-98.
15. Михасюк І. Р., Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: підручник. Львів : «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО «В.М. Піча», 2006. 220 с.
16. Окаянюк К. М. Державне регулювання національної економіки: теоретичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 25. С. 943-947.
17. Приходько В. П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 15. С. 6-8.
18. Саніахметова Н. О. Поняття державного регулювання підприємництва. *Українське комерційне право*. 2005. № 6. С. 10-17.
19. Сенишин О. С., Горинь М. О., Кундицький О. О. Державне регулювання економіки : навч. посіб. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. 334 с.
20. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/reghuljuvaty>.
21. Смолин Г. В. Державне регулювання господарської діяльності : курс лекцій. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 58 с.
22. Стельмащук А. М. Державне регулювання економіки : навчальний посібник. Тернопіль : ТАНГ, 2000. 315 с.
23. Тарнавська О. Б. Особливості державного регулювання в умовах трансформації економіки України. *Науковий вісник ЛНУ-ВМБТ імені С. З. Гжицького*. 2016. Т. 18, № 2 (69). С. 230-233.
24. Третяк Г. С., Бліщук К. М. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 128 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A2%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BA.pdf>.
25. Трофимчук О. А. Державне регулювання економіки: теоретичне переосмислення у XXI ст. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 206-212.

26. Фармацевтична енциклопедія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua>.

27. Холякво Н. І., Гонта С. В., Дубина М. В. Освітні детермінанти формування ментального простору трансформації структури національної економіки : монографія. Чернігів : Видавець Бригинець О.В., 2019. 344 с.

28. Чечель О. Принципи та механізм державного регулювання економіки. *Демократичне врядування*. 2014. Вип. 13. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=DeVr_2014_13_8.

29. Шабанов Р., Ждан М. Щодо поняття господарсько-правових засобів державного регулювання економіки за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 84-88.

30. Шапошников К. С. Вплив інституційного середовища на інноваційний розвиток економіки регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29. С. 34-36.

31. Djakona A., Kholiavko N., Dubyna M., Zhavoronok A., Fedyshyn M. Educational dominant of the information economy development: a case of Latvia for Ukraine. *Economic Annals-XXI*. Vol. 192(7-8(2)). P. 108-124.

32. Dubyna M., Kholiavko N., Zhavoronok A., Safonov Yu., Krylov D., Tochylyna Yu. The ICT sector in economic development of the countries of Eastern Europe: a comparative analysis. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. 19. P. 169-185.

33. Nikiforov P., Zhavoronok A., Marych M., Bak N., Marusiak N. State policy regulation conceptual principles of public-private partnership development. *Cuestiones Políticas*. 2022. 40(73). P. 417-434.

34. Viknianska A., Kharynovych-Yavorska D., Sahaidak M., Zhavoronok A., Filippov V. Methodological approach to economic analysis and control of enterprises under conditions of economic systems transformation. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2021. Vol. 4. P. 150-157.

35. Shaposhnykov K., Holovko O. Public regulation and administration in the sphere of small business. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5(4). P. 236-242.

36. Shaposhnykov K., Kochubei O., Grygor O., Protsenko N., Vyshnevska O., Dzyubina A. Organizational and Economic Mechanism of Development and Promotion of IT Products in Ukraine. *Estudios de economía aplicada*. 2021. Vol. 39(6).

37. Zhavoronok A., Chub A., Yakushko I., Kotelevets D., Lozychenko O., Kupchyshyna O. Regulatory Policy: Bibliometric Analysis Using the VOSviewer Program. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22(1). P. 39-48.

38. Zhavoronok A., Kosach I., Duka A., Starchenko G., Myhaylovska O. Socioeconomic viability of public management in the context of European integration processes. *Administratie si Management Public*. 2020. 35. P. 139-152.

39. Zhavoronok A., Popelo O., Shchur R., Ostrovska N., Kordzaia N. The role of digital technologies in the transformation of regional models of households' financial behavior in the conditions of the national innovative economy development. *Ingénierie des Systèmes d'Information*. 2022. Vol. 27. No. 4. P. 613-620.

REFERENCES

1. Adamovska, V.S. (2017). Mekhanizm derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky ta vybir napriamu ekonomichnoi polityky v suchasnykh umovakh hospodariuvannya [The mechanism of state regulation of the economy and the choice of the direction of economic policy in modern economic conditions]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 4. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063>.

2. Borodin, O.D. (2015). Evoliutsiia teoretychnykh osnov derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky [Evolution of the theoretical foundations of state regulation of the economy]. *International Scientific Journal*, (8), 96-100.

3. Harahonych, O.V. (2010). Teoretychni pytannia derzhavnogo rehuliuвання hospodarskoi diialnosti [Theoretical issues of state regulation of economic activity]. *Zbirnyk materialiv I Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konferentsii* (pp. 35–40).

4. Honta, O.I., Dubyna, M.V., Pilevych, D.S. (2013). *Formuvannia komplementarnoi investytsiinoi polityky Ukrainy: vyklyky hlobalizatsii ta vymohy ekonomichnoi bezpeky* [Formation of complementary investment policy of Ukraine: challenges of globalization and re-

quirements of economic security]. Chernihivskiyi derzhavnyi instytut ekonomiky i upravlinnia.

5. Didkivska, L.I., Holovko, L.S. (2002). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky [State regulation of the economy]*. Znannia-Pres.

6. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]. URL: <https://esu.com.ua>.

7. Zhavoronok, A.V., Kholiavko, N.I. (2020). Stanovlennia maloho i serednoho pidpriemnytstva u zabezpechenni sotsialno-ekonomichnoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Formation of small and medium entrepreneurship in ensuring social and economic development of the national economy]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 59-1, 62-67.

8. Zhavoronok, A., Marych, A. (2020). Teoretychni osnovy rozvytku innovatsiinoho pidpriemnytstva u natsionalnii ekonomitsi [Theoretical foundations of the development of innovative entrepreneurship in the national economy]. *Ekonomichnyi dyskurs*, 4, 104-110.

9. Kakhovych, O.O., Yuzheka, R.S. (2015). Osoblyvosti derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky [Peculiarities of state regulation of the economy]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, 75, 119-126.

10. Kolisnyk, H.M. (2016). Sutnist derzhavnogo rehuliuвання v politytsi spriyannia upravlinnia vytratamy pidpriemnytstva [The essence of costs of state regulation in the policy of promoting the management of entrepreneurship]. *Ekonomika i suspilstvo*, 4, 88-92. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22911/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%9C%D0%A3%D0%9A%D0%90%D0%A7%D0%95%D0%92%D0%9E.pdf>.

11. Kotelban, S.V. (2017). Sutnist, metody ta instrumenty derzhavnogo rehuliuвання innovatsiinoi diialnosti [Essence, methods and tools of state regulation of innovative activity]. *Ekonomika ta derzhava*, (4), 115-118.

12. Melnyk, A.F. (2011). Natsionalna ekonomika [National Economy]. Znannia.

13. Melnyk, V.V. (2018). Derzhavne rehuliuвання hospodarskoi diialnosti v umovakh suchasnoi ekonomichnoi polityky Ukrainy [State regulation of economic activity in the conditions of modern economic policy of Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 23, 88-90.

14. Myrhorodskiyi, D.Yu. (2012). Teoretychni pidkhody do definitsii poniattia «derzhavne rehuliuвання ekonomiky» [Theoretical ap-

proaches to the definition of the concept of «state regulation of the economy»]. *Visnyk NTU «KhPI»*, 49, 90-98.

15. Mykhasiuk, I.R., Shvaika L.A. (2006). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky [State regulation of the economy]*. «Mahnoliia plus»; vydavets SPD FO «V.M. Picha».

16. Okaianiuk, K.M. (2018). *Derzhavne rehuliuвання natsionalnoi ekonomiky: teoretychni aspekty [State regulation of the national economy: theoretical aspects]*. *Infrastruktura rynku*, 25, 943-947.

17. Prykhodko, V.P. (2013). *Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання ta upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu [Mechanism of state regulation and management of economic security]*. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 15, 6-8.

18. Saniakhmetova, N.O. (2005). *Poniattia derzhavnoho rehuliuвання pidpriemnytstva [Concept of state regulation of entrepreneurship]*. *Ukrainske komertsiiine pravo*, (6), 10-17.

19. Senyshyn, O.S., Horyn, M.O., Kundytskyi, O.O. (2014). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky [State regulation of the economy]*. Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka.

20. *Slovnnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]*. <http://sum.in.ua/s/reghuljuvaty>.

21. Smolyn, H.V. (2012). *Derzhavne rehuliuвання hospodarskoi diialnosti: kurs lektsii [State regulation of economic activity: a course of lectures]*. Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav.

22. Stelmashchuk, A.M. (2000). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky [State regulation of the economy]*. TANH.

23. Tarnavska, O.B. (2016). *Osoblyvosti derzhavnoho rehuliuвання v umovakh transformatsii ekonomiky Ukrainy [Peculiarities of state regulation in the conditions of transformation of the economy of Ukraine]*. *Naukovyi visnyk LNUVMBT imeni S. Z. Gzhytskoho*, 18(2(69)), 230-233.

24. Tretiak, H.S., Blishchuk, K.M. (2011). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky ta ekonomichna polityka [State regulation of the economy and economic policy]*. LRIDU NADU. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A2%D1%80%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BA.pdf>.

25. Trofymchuk, O.A. (2020). *Derzhavne rehuliuвання ekonomiky: teoretychne pereosmyslennia u XXI st. [State regulation of the economy: theoretical rethinking in the XXI century]*. *Ekonomika ta derzhava*, 6, 206-212.

26. *Farmatsevychna entsyklopediia [Pharmaceutical encyclopedia]*. <https://www.pharmencyclopedia.com.ua>.

27. Kholiavko, N.I., Honta, S.V., Dubyna, M.V. (2019). *Osvitni determinanty formuvannia mentalnoho prostoru transformatsii struktury natsionalnoi ekonomiky [Educational determinants of the formation of the mental space of the transformation of the structure of the national economy]*. Vydavets Bryhynets O.V.

28. Chechel, O. (2014). Pryntsypy ta mekhanizm derzhavnogo rehu-liuvannia ekonomiky [Principles and mechanism of state regulation of the economy]. *Demokratychnе vriaduvannia*, 13. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=U-JRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=DeVr_2014_13_8.

29. Shabanov, R., Zhdan, M. (2016). Shchodo poniattia hospodar-sko-pravovykh zasobiv derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky za zakonodavstvom Ukrainy [Regarding the concept of economic and legal means of state regulation of the economy under the legislation of Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, (11), 84-88.

30. Shaposhnykov, K.S. (2018). Vplyv instyuttsiinoho seredovy-shcha na innovatsiinyi rozvytok ekonomiky rehionu [The influence of the institutional environment on the innovative development of the regional economy]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 29, 34-36.

31. Djakona, A., Kholiavko, N., Dubyna, M., Zhavoronok, A., & Fed-yshyn, M. (2021). Educational dominant of the information economy development: a case of Latvia for Ukraine. *Economic Annals-XXI*, 192(7-8(2)), 108-124.

32. Dubyna, M., Kholiavko, N., Zhavoronok, A., Safonov, Yu., Kry-lov, D., Tochylina, Yu. (2022). The ICT sector in economic development of the countries of Eastern Europe: a comparative analysis. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 19, 169-185.

33. Nikiforov, P., Zhavoronok, A., Marych, M., Bak, N., Marusiak, N. (2022). State policy regulation conceptual principles of public-private partnership development. *Cuestiones Políticas*, 40(73), 417-434.

34. Viknianska, A., Kharynovych-Yavorska, D., Sahaidak, M., Zhav-ronok, A., & Filippov, V. (2021). Methodological approach to econom-ic analysis and control of enterprises under conditions of economic systems transformation. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 4, 150-157.

35. Shaposhnykov, K., Holovko, O. (2019). Public regulation and administration in the sphere of small business. *Baltic Journal of Eco-nomic Studies*, 5(4), 236-242.

36. Shaposhnykov, K., Kochubei, O., Grygor, O., Protsenko, N., Vyshnevskaya, O., Dzyubina, A. (2021). Organizational and Economic Mechanism of Development and Promotion of IT Products in Ukraine. *Estudios de economía aplicada*, 39(6).

37. Zhavoronok A., Chub A., Yakushko I., Kotelevets D., Lozychenko O., Kupchyshyna O. (2022). Regulatory Policy: Bibliometric Analysis Using the VOSviewer Program. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 22(1), 39-48.

38. Zhavoronok, A., Kosach, I., Duka, A., Starchenko, G., Myhaylovska, O. (2019). Socioeconomic viability of public management in the context of European integration processes. *Administratie si Management Public*, 35, 139-152.

39. Zhavoronok, A., Popelo, O., Shchur, R., Ostrovska, N., Kordzaia, N. (2022). The role of digital technologies in the transformation of regional models of households' financial behavior in the conditions of the national innovative economy development. *Ingénierie des Systèmes d'Information*, 27(4), 613-620.

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 20.11.2022